

Loonconcurrentie

Aan het eind van de jaren zestig, begin zeventig wordt het duidelijk dat de Nederlandse samenleving een prijs moet betalen voor de grote economische prestaties in twee voorgaande decennia. De overleg-economie heeft er belangrijk aan bijgedragen dat Nederland zich niet alleen opmerkelijk snel heeft hersteld van de in de tweede wereldoorlog opgelopen schade en het verlies van Nederlands-Indië, maar daarenboven een enorme expansie en structuurwijziging van de economie heeft weten te realiseren. Relatief geruisloos is men er gezamenlijk in geslaagd Nederland om te bouwen van een handeldrijvende, dienstverlenende en landbouwende natie naar een land waarin de industrie de boventoon voert naast een sterke sector handel, dienstverlening en vervoer. De sterk gemoderniseerde landbouw neemt vanaf dan de derde plaats in. De overleg-economie zorgt ervoor dat de toegenomen welvaart gelijkmatiger dan voorheen wordt verspreid over de bevolking. Dat leidt tot massaconsumptie en massa-afzet, tot betere huisvesting en scholing van de beroepsbevolking en meer in het algemeen tot emancipatie van de arbeidersklasse, de middenklassen en de vrouwen. In de jaren zestig wordt op golven van de telkenjare toenemende welvaart de verzorgingsstaat vrijwel voltooid. Daarvoor moet echter een prijs worden betaald, die in fasen aan de bevolking wordt gepresenteerd.

De uit zijn krachten gegroeide industrie betaalt aan het begin van de jaren zeventig het eerste deel van de rekening. Nederland blijkt in belangrijke industriële sectoren niet in staat om te concurreren op de wereldmarkt. Te hoge loonkosten gepaard aan te weinig innovatie zorgen ervoor dat heel wat bedrijven voor Nederland verloren gaan. Zij sluiten hun poorten, verplaatsen hun bedrijvigheid naar goedkope-lonenlanden of weten het innovatieproces in een zodanige stroomversnelling te brengen dat ze na enige tijd weer concurrerend zijn. Veel banen gaan verloren en overtollig en/of moeilijk plaatsbaar personeel wordt afgevoerd via riant WAO-regelingen. Het is even slikken, maar met enige tegenzin geeft Nederland een deel van zijn industriële bedrijvigheid prijs. De nieuwe insteek is loonmatiging, maar vooral het kennisintensiever maken van de Nederlandse economie. Wij richten ons zoveel mogelijk op de bovenste, kennisintensievere en beter renderende segmenten van de markt. Terzelfder tijd wordt het voor laag opgeleiden steeds moeilijker om betaald werk te vinden. Het riant stelsel van sociale zekerheid, aanvankelijk bedoeld als vangnet voor hen die struikelen, vangt de moeilijk plaatsbare groepen op. De hoogte van de uitkeringen en het koppelingsmechanisme zorgen ervoor dat de loonhoogte aan de onderkant van de arbeidsmarkt zich in opwaartse richting blijft bewegen. Dan is reeds duidelijk dat de te dure arbeid aan de onderkant van de markt zichzelf uit de markt prijst. De overleg-economie blijkt bereid deze prijs te betalen, al beweert zij in tal van nota's en cen-

traal akkoorden dat de langdurige en hardnekkige werkloosheid van laaggeschoolden met voortvarendheid dient te worden aangepakt. Nederland wordt een automatenland bij uitstek en saneert keer op keer zijn aanbod van werkgelegenheid voor lager opgeleiden. Ook in de collectieve sector is inmiddels het adagium: met minder mensen meer verrichten en wel van een betere kwaliteit. De begin jaren tachtig gevreesde tweedeling is inmiddels een feit. Meer dan twee miljoen mensen die geheel of ten dele zouden kunnen voorzien in de kosten van hun levensonderhoud staan aan de kant. De kosten van het onderhoud van dit reserveleger houden economie en samenleving inmiddels in een ijzeren greep. Zij doen ons ten minste 1% economische groei per jaar mislopen en dragen bij aan onveranderlijk hoge brutoloonkosten. De overleg-economie blijkt niet in staat om de neerwaartse spiraal van bescheiden economische groei en toename van het reserveleger van arbeidskrachten te doorbreken. Dat is het tweede deel van de rekening, die wij heden krijgen gepresenteerd.

Het derde deel van de rekening is inmiddels in de maak. Ook de veilig gewaande hogere segmenten van produktie, dienstverlening en arbeid zijn nu aan de beurt. Lang hebben we gedacht dat geavanceerde administratie en dienstverlening, produktie en ontwerp blijvend zouden zijn voorbehouden aan de hoogontwikkelde Westerse economieën. Dat blijkt niet het geval te zijn. De nieuwe industrielanden beginnen een fors partijtje mee te blazen en ook hier tegen lagere lonen dan de onze.

We staan met onze rug tegen de muur. We dachten dat we onszelf niet zouden hoeven aanpakken. Het is nu duidelijk dat er loonconcurrentie zal moeten worden geleverd over de hele linie, van hoog tot laag. Dat heeft ingrijpende gevolgen voor al die rigide structuren en instituties die we de afgelopen decennia hebben opgebouwd en ingericht. Onze hele verzorgingsstaat zal op de helling moeten, inclusief de algemeen verbindend verklaring van cao's, arbeidscontracten van onbepaalde duur, het minimumloon en de bijstand, onze pensioenen en onze door publiekrechtelijke regelingen afgedekte overleg-economie. Iedereen in Nederland die dat kan, moet weer wat doen voor de kost, maar ook gevestigde belangen en inkomens, het houden wat je hebt, komen in de gure wind te staan van de internationale concurrentie. Nederland moet de wet van de remmende voorsprong van zich afschudden. Dat vereist meer beweging, meer omgaan met onzekerheid en vooral andere leiding. Kortom, het komende decennium wordt écht spannend.

W.S.P. Fortuyn